

تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت

پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی بورس اوراق بهادار تهران

سید محمد میر محمدی شکتائی^۱، سحر محمدی کردخیلی^۲

تاریخ پذیرش ۱۴۰۳/۰۳/۱۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۲۹

چکیده

هدف از انجام این تحقیق بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی فعال در بورس تهران است. بدین ترتیب این تحقیق را می توان یک تحقیق کاربردی دانست که به لحاظ شیوه اجرا تحقیقی همبستگی است. در عین حال این تحقیق یک پژوهش کتابخانه ای از جنبه گردآوری داده هاست. روش تحلیل داده ها، رگرسیون خطی مبتنی بر داده های پانلی است و نرم افزار مورد استفاده نیز ایویوز نسخه نه است. نتایج به دست آمده از تحلیل های آماری نشان داده است که دو خصیصه استقلال کمیته حسابرسی و تعداد جلسات کمیته حسابرسی تاثیر مثبت و معناداری بر افشای مسئولیت پذیری اجتماعی دارد. در عین حال مشخص شد که دو خصیصه دیگر یعنی اندازه کمیته حسابرسی و نسبت حضور زنان در هیئت مدیره تاثیر معناداری بر سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی فعال در بورس ندارند.

کلمه های کلیدی: ویژگی های شخصیتی، قدرت قضاوت، عملکرد حسابرس

^۱ دکتری تخصصی حسابداری، موسسه آموزش عالی روزبهان، واحد ساری، ایران، mohamadmmohamadi@gmail.com
^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حسابداری موسسه آموزش عالی روزبهان ساری sahar mohammadi733@gaahl.com

۱-مقدمه

با توسعه دامنه اثرگذاری شرکتها بر زندگی افراد جامعه اعم از منتفعین فعالیت های شرکت و یا افراد عادی جامعه، کارکرد شرکتها ابعاد وسیع تری یافته است. در واقع در عصر حاضر عملکرد شرکتها به جز آنکه برای سهامداران و ذی نفعان مستقیم فعالیت های شرکت واجد اهمیت است، در سطح عام جامعه نیز مهم خواهد بود (الدامن و همکاران ۲۰۱۸).

پرداختن به حوزه های عام المنفعه، کمک به توسعه پایدار و همچنین توجه به ضرورت های زیست محیطی، بخشی از فعالیت هایی است که در قالب مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها تعریف می شود. بدین ترتیب می توان دریافت که شرکتها علاوه بر فعالیت های مشخص خود در خصوص فعالیت های اجتماعی نیز وظایفی خواهند داشت (فیروزی و همکاران ۲۰۲۱).

ادبیات موجود نشان می دهد مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها کارکردی دوگانه برای شرکتها خواهد داشت. بدین معنا که شرکتها از پرداختن به مسئولیت های اجتماعی و سرمایه گذاری در این زمینه دو مقصود کاملاً متفاوت خواهند داشت.

مسئولیت پذیری اجتماعی از یک سو منجر به بهبود جایگاه اجتماعی و وجهه شرکتها در میان مردم جامعه می شود. در واقع شرکتها با سرمایه گذاری در حوزه های عام المنفعه منجمله حوزه زیست محیطی، برای خود اعتبار و وجهت اجتماعی ایجاد می کنند. این مسئله می تواند با جلب رغبت عمومی افراد خصوصاً سرمایه گذاران در بازار سرمایه، زمینه تامین مالی ارزان و کم هزینه را برای شرکت فراهم آورد و در نتیجه به بهبود و رشد ارزش آتی شرکت منجر شود (براوو و همکاران، ۲۰۱۹).

با این حال دیدگاه دیگر نشان می دهد که شرکتها برای سرپوش گذاشتن بر رفتارهای فرصت طلبانه مدیران و تخلف، فساد و تقلب در گزارشگری های مالی خود، از مسئولیت پذیری اجتماعی به عنوان سپر استفاده می کنند. در چنین وضعیتی نه تنها سرمایه گذاری شرکت در حوزه فعالیت های اجتماعی مفید نیست بلکه فرآیندی منحرف کننده تلقی می شود (بی و همکاران ۲۰۲۱).

با توجه به کارکرد دوگانه مسئولیت پذیری اجتماعی وجود شاخص ها و ابزاری که قادر باشند تا مانع از رفتارهای فرصت طلبانه و منفعت جویانه مدیران شوند، با رشد

تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت و...

مقوله حاکمیت شرکتی از اهمیت و کارکرد فزاینده ای برخوردار شده اند. یکی از این ابزار کمیته های حسابرسی شرکتهاست.

کمیته حسابرسی یکی از کمیته های فرعی هیئت مدیره است که هدف از تشکیل آن کمک به ایفای مسئولیت نظارتی هیئت مدیره از طریق نظارت بر فرایند گزارشگری مالی، نظارت بر حسابرسان مستقل، اثربخشی کنترل های داخلی و فعالیتهای مدیریت ریسک می باشد (لینگ و همکاران، ۲۰۱۹).

آنچه از مفهوم مستتر در تعریف کمیته حسابرسی بر می آید این است که وجود یک کمیته حسابرسی (با شرط دارا بودن صلاحیت و قدرت کافی)، قادر خواهد بود تا قدرت کنترل و نظارت سهامداران بر مدیران شرکتها، خصوصاً مدیران اجرایی را تقویت نماید و این مسئله به معنای کنترل رفتارهای منفعت جویانه مدیران شرکتها خواهد بود. بدین ترتیب می توان انتظار داشت شرکتهایی که از کمیته حسابرسی توانمندی برخوردار باشند، به دلیل کیفیت بالاتر گزارشگری های مالی و گزارش هیئت مدیره به مجمع، احتمال آنکه از مسئولیت پذیری اجتماعی به عنوان رفتاری برای سرپوش بر سوء عملکرد مدیران استفاده کنند کاهش خواهد یافت.

علیرغم آنکه ادبیات موضوع، به طور کلی تاثیر کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی را مطلوب ارزیابی می کنند اما، آنچه باعث ابهام در مسئله می شود، آن است که مشخص نیست که این ارتباط در شرکتهای پالایشی چگونه خواهد بود. دلیل این ابهام در آن است که شرکتهای پالایشی یکی از صنایع آلاینده محیط زیست تلقی می شوند. از دیگر سو، شرکتهای پالایشی به طور محسوس دارای سهامداران دولتی هستند که این مسئله روند شفافیت اطلاع رسانی شرکتها را با چالش مواجه خواهد ساخت. بر این اساس با توجه به خلأ تحقیقاتی موجود، مسئله اصلی این تحقیق آن است که مسئولیت پذیری اجتماعی در شرکتهای پالایشی پذیرفته شده در بورس ارواق بهادار تهران چه تاثیری خواهد داشت؟

۲- مبانی نظری تحقیق:

مسئولیت پذیری اجتماعی: مسئولیت اجتماعی شرکتها به این معناست که مؤسسات باید بتوانند به طور مستقیم یا غیرمستقیم از طریق انجام فعالیتهایی به بهبود رفاه اجتماعی کمک کنند. این دیدگاه از این باور ناشی می شود که یک کسب و کار با محیط اطرافش بسیار درهم تنیده است و موفقیت آن وابسته به سلامتی جامعه دارد (بوسو و میچلون، ۲۰۱۰). بون، در سال ۱۹۵۳ «مسئولیت اجتماعی عبارت است از یک تعهد

اجتماعی برای سازمان به پیروی از خط‌مشی‌ها، تصمیمات و عملیاتی که با توجه به ارزش‌ها و اهداف جامعه مطلوب باشد». در حالیکه صاحب‌نظران دیگر بیان می‌کنند که مسئولیت اجتماعی عبارت است از تلاش اجتماعی شرکت برای ارتقای کالاها و محصولات که به جامعه عرضه می‌کند، در حالیکه سود مالی چندانی برای شرکت ندارد (تارلر، ۲۰۰۹).

کمیته حسابرسی: کمیته‌ی حسابرسی به عنوان نماینده هیأت مدیره مسئولیت‌های نظارت بر فرآیند گزارشگری مالی، کنترل‌های داخلی، و فعالیت‌های حسابرسی را انجام می‌دهد. بنابراین، در حوزه نظریه کارگزاری یا نمایندگی، کمیته حسابرسی میتواند به عنوان ساز و کار نظارتی گزارشگری مالی راهبری شرکتی داخلی به منظور بهبود کیفیت افشاهای مالی ارائه شده کارگزارها (مدیریت) به کارگزارها (سهامداران) دیده شود (هسو و همکاران، ۲۰۱۸).

وظایف کمیته حسابرسی

از جمله وظایف کمیته حسابرسی، کمک به انتخاب حسابرس، مدیریت فرآیند کار حسابرسی، کمک به اعضای هیأت مدیره در درک بهتر نتایج حسابرسی و همکاری با مدیریت و حسابرس مستقل در حل مشکلات کنترل داخلی یا نقاط ضعف مشخص شده طی عملیات حسابرسی است. کمیته‌های حسابرسی باید به طرز صحیح سازمان‌دهی شوند و مورد استفاده قرار گیرند، در این صورت، این کمیته‌ها می‌توانند برای کلیه گروه‌های علاقه‌مند منافع چشمگیری داشته باشند. کمیته‌های حسابرسی می‌توانند وظیفه‌ی مباشرت گزارشگری هیأت مدیره را تقویت کنند، همچنین می‌توانند ارتباط بین حسابرس مستقل و مدیریت را بهبود ببخشند و میزان استقلال حسابرس را از طریق خدمت کردن به عنوان سپر بین حسابرس و مدیریت افزایش دهند. همچنین کمیته‌های حسابرسی به مؤدیان مالیاتی و اعتباردهندگان کمک می‌کنند تا مطمئن شوند منافع آن‌ها در اثر انجام حسابرسی به حداکثر می‌رسد (اعتمادی و شفاخیری، ۱۳۹۰).

پیشینه تحقیق

تحقیقات خارجی

وانگ و سان (۲۰۲۳)، در تحقیقی به بررسی ویژگی‌های کمیته حسابرسی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتها پرداختند. این مطالعه به بررسی نقش کمیته‌های حسابرسی چینی در مسئولیت اجتماعی و افشای محیطی می‌پردازد. محققان بررسی می‌

تأثیر ویژگی های کمیته حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت و...

کنند که آیا ویژگی های کمیته حسابرسی با افشاها مرتبط است یا خیر؟ با استفاده از مجموعه داده های پانل متوازن از شرکتهای انرژی چینی و رگرسیون های اثرات منعطف، مشخص شد که حضور زنان در کمیته حسابرسی به طور مثبتی با احتمال صدور گزارش های مسئولیت اجتماعی و سطح افشای محیط زیست مرتبط است. با این وجود، شواهد ثابتی مبنی بر اینکه برخی از معیارهای مرسوم اثربخشی کمیته حسابرسی از جمله استقلال کمیته حسابرسی و تخصص مالی می تواند بر افشاها تأثیر مثبت بگذارد، وجود ندارد. یافته ها نشان می دهد که اعضای زن کمیته حسابرسی نسبت به همکاران مرد خود در افزایش افشای اطلاعات مؤثرتر هستند.

الاذانی و همکاران (۲۰۲۲)، در تحقیقی به بررسی حضور زنان در مدیریت شرکت بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پرداختند. این محققان به بررسی این موضوع در شرکتهای بورسی فعال در کشور مازنی پرداختند. روش تحقیق آنها همبستگی بوده و بر اساس اطلاعات پانل دیتای ۹۹ شرکت در طی یک دوره زمانی ۱۰ ساله منتهی به ۲۰۲۰، در قالب یک مدل رگرسیونی به بررسی فرضیه تحقیق پرداختند. بر اساس نتایج به دست آمده، مشخص شده است که حضور زنان در ترکیب هیئت مدیره و همچنین کمیته حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری بر بهبود مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای بورسی کشور مالزی خواهند داشت.

گاو یوس و همکاران (۲۰۲۲)، تحقیقی با عنوان « آیا اجتناب از مالیات زمانی که اجرای مالیات قوی تر است افزایش می یابد یا کاهش می یابد؟ شواهد با استفاده از دیدگاه ناهمگونی مسئولیت پذیری اجتماعی»، انجام دادند. محققان در این تحقیق از افزایش برونزا در اجرای مالیات استفاده می کنند تا بررسی کنند که چگونه سطح نظارت بیشتر توسط مقامات بر اجتناب مالیاتی توسط شرکتهایی که سیاست های مسئولیت پذیری اجتماعی را اتخاذ می کنند در مقایسه با شرکتهای غیر مسئولیت پذیر تأثیر می گذارد. همانطور که انتظار می رفت، اجتناب از مالیات در شرکت های غیر مسئولیت پذیر در پاسخ به این تغییر برونزا کاهش یافته است، اما به طور شگفت انگیزی، در شرکت های مسئولیت پذیر افزایش یافته است.

ژیانگ و همکاران (۲۰۲۲)، نیز تحقیقی با عنوان « اثر واقعی افشای اجباری مسئولیت پذیری اجتماعی: شواهدی اجتناب از مالیات شرکتی» انجام دادند. در این تحقیق، محققان تلاش می کنند تا بررسی کنند که چگونه شرکتهای اثرات نامطلوب افشای اجباری مسئولیت پذیری اجتماعی را از منظر اجتناب از مالیات شرکتهای هدایت

می‌کنند. با استفاده از داده‌های شرکت‌های فهرست‌شده چینی، محققان تأثیر افشای اجباری مسئولیت‌پذیری اجتماعی را بر اجتناب از مالیات شرکت‌ها، به‌کارگیری روش‌های تطبیق امتیاز تمایل و تفاوت در تفاوت‌ها بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهد که اجرای افشای اجباری مسئولیت‌پذیری اجتماعی منجر به افزایش قابل توجهی در اجتناب از مالیات شرکت می‌شود. یافته‌ها برای مجموعه‌ای از آزمایش‌ها قوی‌تر هستند و برای شرکت‌هایی با سودآوری ضعیف‌تر و آن‌هایی که بیشتر تحت‌تأثیر دستور افشا قرار می‌گیرند (به عنوان مثال، شرکت‌های آلوده‌کننده)، برجسته‌تر هستند.

فالان و فالان (۲۰۲۱)، تحقیقی با عنوان رفتار مالیاتی شرکتها و افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی انجام دادند. این مطالعه به بررسی مبادلات استراتژیک بین رفتار مالیاتی شرکت و افشای عملکرد زیست محیطی، به عنوان عنصر مهم مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) می‌پردازد. مالیات کالاهای عمومی را تامین مالی می‌کند و ثروت سرمایه‌گذاران را کاهش می‌دهد. استراتژی‌های شرکتی ممکن است چنین منافع ناسازگار ذینفعان را از طریق مبادله بین عناصر CSR متعادل کند. در این مطالعه تجربی شرکت‌های نروژی، هیچ نشانه‌ای از مبادله بین مالیات تهاجمی شرکت (TAG) و افشای اجباری، مطابق با رعایت قوانین/رفتار منطبق بر هر دو وجود ندارد. با این حال، رابطه مثبت بین TAG و افشای داوطلبانه نشان می‌دهد که مبادلات استراتژیک وجود دارد و سطح قابل قبولی از مشروعیت را از طرف سهامداران مختلف به طور کلی تضمین می‌کند. و داوطلبانه، مطابق با ریسک مشروعیت چند بعدی و چارچوب استراتژی مشروعیت متفاوت است.

تحقیقات داخلی

شعبانی و شبانی (۱۴۰۱)، تحقیقی با عنوان «مسئولیت اجتماعی، تخصص کمیته حسابرسی و گزارشگری مالی»، انجام دادند. این مطالعه با استفاده از تجزیه و تحلیل چند متغیره، بررسی می‌کند که آیا کمیته‌های حسابرسی‌ها که شامل اعضای دارای تخصص حسابداری، تخصص مالی یا تخصص نظارتی هستند به طور جداگانه بر تصمیم‌گیری شرکت تأثیر می‌گذارد. همچنین نحوه بررسی کمیته‌های حسابرسی با تخصص‌های مختلف را بررسی می‌کند کمک به بهبود کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌هایی که دارای سطح بالای مسئولیت اجتماعی هستند می‌کند. نتایج نشان می‌دهد که وقتی یک حسابدار معتبر در کمیته حسابرسی یک شرکت وجود داشته باشد مسئولیت اجتماعی براساس انگیزه اخلاقی بالاتر و مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی اختیاری به شدت کنترل می‌شود.

تأثیر ویژگی های کمیته حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت و...
شود. این زمانی موثرتر است که کمیته حسابرسی شامل اعضای حسابدار و تخصص غیر
حسابداری باشد.

عزتی و همکاران (۱۴۰۱)، تحقیقی با عنوان «بررسی ارتباط افشای مسئولیت
اجتماعی شرکتها و اجتناب مالیاتی با تاکید بر نقش ساختار مالکیت»، انجام دادند. هدف
پژوهش حاضر بررسی ارتباط افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ها و اجتناب مالیاتی با
تأکید بر ساختار مالکیت است. در این پژوهش اجتناب مالیاتی از معکوس نرخ موثر
مالیاتی اندازه گیری شده است. افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ها نیز با استفاده از
مطالعات آقایی و کاظم پور (۱۳۹۵) تشخیص داده شده است. برای اندازه گیری ساختار
مالکیت از سه معیار مالکیت مدیریتی، مالکیت نهادی و تمرکز مالکیت بهره گرفته شد.
پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش شناسی علی پس رویدادی
می باشد. جامعه آماری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستند و با
روش نمونه گیری هدفمند ۱۳۰ شرکت در نمونه آماری قرار گرفته اند. دوره زمانی
پژوهش سال های ۹۳ تا ۹۷ است. برای آزمون فرضیه ها از تجزیه و تحلیل رگرسیون
بهره گیری شده است. نتایج نشان می دهد که بین افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ها و
اجتناب مالیاتی ارتباطی وجود ندارد، اما مالکیت مدیریتی و مالکیت نهادی در سطح
معناداری ۹۰ درصد می توانند ضمن اینکه منجر به کاهش افشای مسئولیت اجتماعی
شرکت ها می شوند به میزان اجتناب مالیاتی نیز اضافه کنند.

خوشکار و همکاران (۱۴۰۰)، تحقیقی با عنوان «نقش تعدیلگر مسئولیت پذیری
اجتماعی شرکتها بر رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی»، انجام دادند.
هدف این پژوهش بررسی نقش تعدیلگر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها بر رابطه بین
کیفیت حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی می باشد. اطلاعات مورد نیاز این پژوهش
برگرفته از صورت های مالی ۱۴۲ شرکت در بازه زمانی ۱۳۱-۱۳۹۹ می باشد. پژوهش
انجام شده از نظر نوع هدف جزء پژوهش های کاربردی است و روش پژوهش از نظر
ماهیت و محتوایی همبستگی می باشد و برای تجزیه و تحلیل فرضیه از تحلیل پانلی کمک
گرفته شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش نشان داد که بین کیفیت
حاکمیت شرکتی و اجتناب مالیاتی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد و مسئولیت پذیری
اجتماعی، این رابطه منفی و معنی دار را تقویت می کند.

زمانی و همکاران (۱۳۹۹)، در تحقیقی به بررسی نقش کمیته حسابداری در
گزارشگری پایدار پرداختند. پژوهش حاضر از نوع پژوهش های کاربردی بوده و روش

آن از نوع علی- پس رویدادی است. جامعه آماری تحقیق، کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. تعداد ۲۲۸ شرکت به عنوان نمونه انتخاب شده که طی دوره زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ مورد بررسی قرار گرفته اند و از روش تجزیه و تحلیل رگرسیون چند متغیره جهت آزمون فرضیه و تخمین ضرایب استفاده گردید. نتایج بدست آمده از پژوهش بیانگر این مهم می باشد که استقلال کمیته حسابرسی، تخصص اعضای کمیته حسابرسی و اندازه کمیته حسابرسی بر گزارشگری پایداری شرکت ها تأثیری مثبت و معناداری دارد. این موضوع ناشی از توجه بیشتر کمیته حسابرسی به مسئولیت اجتماعی و موارد مرتبط با توسعه پایدار است. همچنین نتایج بیانگر این است که کمیته حسابرسی به عنوان یکی از ارکان ساختار کنترل داخلی شرکت، در راستای حفظ منافع گروه های مختلف استفاده کننده از اطلاعات حسابداری شرکت گام برداشته و به کارگیری این کمیته در بهبود فرآیند گزارشگری و همچنین ارائه اطلاعات و گزارش های شفاف و قابل اتکا موثر است. با توجه به نتایج پژوهش به مدیران پیشنهاد می گردد که جهت جلب نظر سرمایه گذاران، همسویی با توسعه محیط زیست، افزایش ارزش شرکت و سایر موارد مؤثر بر کارایی و اثر بخشی شرکت ها، به استقلال و تخصص مالی کمیته حسابرسی در جهت افزایش مسئولیت پذیری شرکت توجه نموده و آن را در برنامه خود قرار دهند.

حساس یگانه و همکاران (۱۳۹۸)، تحقیقی با عنوان «الگویی ربای تأثیر ابعاد منتخب مسئولیت اجتماعی شرکت بر اجتناب و فرار مالیاتی»، انجام دادند. هدف این پژوهش، بررسی تأثیر ابعاد منتخب مسئولیت اجتماعی بر اجتناب و فرار مالیاتی است. ابزار استفاده شده در این پژوهش، پرسش نامه، اسناد، مدارک و اطلاعات مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. نمونه آماری نیز از ۱۶۴ شرکت پذیرفته شده بورس در بازه زمانی ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۵ تشکیل شده است. یافته های پژوهش بیانگر تأثیر معنی دار مسئولیت اجتماعی بر اجتناب و فرار مالیاتی است.

جهانشاد و ترابی (۱۳۹۵)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکتها»، بیان می کنند که در این مقاله تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عدم تقارن اطلاعاتی بنگاه هادر ۱۱۷ بنگاه از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفته است. روش نمونه گیری از نوع حذف سیستماتیک است. در این تحقیق متغیر مستقل شامل مسئولیت اجتماعی، متغیر وابسته عدم تقارن اطلاعاتی و متغیر کنترلی شامل اهرم مالی و اندازه شرکت می باشد. نتایج این تحقیق نشان

تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت و...

می دهد که بین مسئولیت اجتماعی و عدم تقارن اطلاعاتی ارتباط معنی داری وجود ندارد که بنظر می رسد این امر به دلیل عدم استقرار اصول نظام راهبری شرکتی است.

حقیقت و محمدی (۱۳۹۲)، رابطه‌ی بین اجتناب مالیاتی با کیفیت افشا و ارزش شرکت را در شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تهران ارزیابی کردند. یافته‌های این پژوهش نشان داد شرکت‌های با شفافیت زیاد، پتانسیل تضاد نمایندگی کمتر و اجتناب مالیاتی بیشتری نسبت به شرکت‌های با شفافیت کم دارند. نتایج این بررسی نشان می‌دهد، افراد برون‌سازمانی اهمیت خاصی برای اجتناب مالیاتی شرکت‌ها قائل نیستند. بنابراین در شرکت‌هایی که اجتناب مالیاتی اجرا می‌شود، شفافیت قابل قبول از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

۳- فرضیه تحقیق

فرضیه‌ی اول: اندازه کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌های پالایشی تاثیر معناداری دارد.

فرضیه‌ی دوم: استقلال کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌های پالایشی تاثیر معناداری دارد.

فرضیه‌ی سوم: نسبت حضور زنان در کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌های پالایشی تاثیر معناداری دارد.

فرضیه‌ی چهارم: تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌های پالایشی تاثیر معناداری دارد.

۴- روش تحقیق

این تحقیق دارای ویژگی های زیر خواهد بود:

- ۱- به لحاظ هدف تحقیقی کاربردی است
- ۲- به لحاظ شیوه اجرا تحقیقی همبستگی است
- ۳- به لحاظ نوع داده ها پانلی یا ترکیبی است
- ۴- به لحاظ گردآوری اطلاعات تحقیقی کتابخانه ای است

هدف تحقیق

هدف اصلی:

بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت‌های پالایشی فعال در بورس تهران

اهداف فرعی:

- ۱- بررسی تاثیر اندازه کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی
- ۲- بررسی تاثیر استقلال کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی
- ۳- بررسی تاثیر نسبت حضور زنان در کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی
- ۴- بررسی تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی

قلمرو موضوعی

این تحقیق به بررسی تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری شرکت می پردازد از این رو می توان آن را در حوزه مطالعات رشته حسابداری و حسابرسی به حساب آورد

قلمرو زمانی

برای بررسی فرضیات تحقیق از یک دوره زمانی ۵ ساله بین سال های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ استفاده شده است.

قلمرو مکانی

از آنجاییکه برای بررسی فرضیه های تحقیق از شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است، قلمرو مکانی این تحقیق نیز بورس اوراق بهادار تهران و شرکت های پالایشی پذیرفته شده در آن است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش تمامی شرکتهای پالایشی فعال در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۱ می باشد. همچنین، در این پژوهش، نمونه از طریق روش حذف سیستماتیک از جامعه آماری، انتخاب خواهد شد. به این ترتیب که نمونه، متشکل از کلیه شرکتهای موجود در جامعه آماری است که حائز معیارهای زیر باشند:

- ۱- پایان سال مالی آن ها ۲۹ اسفند باشد.
- ۲- اطلاعات مورد نیاز در دسترس و قابل استفاده باشد.
- ۳- جزو شرکتهای فعال در حوزه بانکی، مالی و هلدینگ ها نباشند.

تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت و...

۴- تغییر سال مالی در طول دوره پژوهش در آنها رخ نداده باشد

روش ها و ابزار گردآوری اطلاعات:

جمع آوری اطلاعات مورد نیاز برای انجام این پژوهش در دو بخش صورت گرفته است. در بخش اول که مربوط به مباحث و مسائل تئوریک و نظری و همچنین پیشینه تحقیقات بوده است از مقالات، کتب و پایان نامه های معتبر و در دسترس استفاده شده است.

در بخش دوم و به منظور گردآوری اطلاعات مربوط به متغیرها و کمی سازی آنها، از اطلاعات مربوط به صورتهای مالی شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است. برای این منظور از سایت کدال و نرم افزار ره آورد نوین استفاده می شود.

۵- مدل و نحوه اندازه گیری متغیرها:

در راستای بررسی آماری فرضیه تحقیق نیاز به در اختیار داشتن یک مدل کمی است. برای تجزیه و تحلیل فرضیه های این تحقیق مطابق با پژوهش وانگ و سان (۲۰۲۳)، از مدل رگرسیونی زیر استفاده خواهد شد:

$$CSR_{i,t} = \alpha + \beta_1 BSize_{i,t} + \beta_2 BInd_{i,t} + \beta_3 BFemale_{i,t} + \beta_4 BMeet_{i,t} + \sum Control_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

۶- تجزیه و تحلیل آماری :

آمار توصیفی

میانگین و انحراف معیار برای تحلیل توصیفی داده های گردآوری شده متغیرهای تحقیق استفاده شده است تا به واسطه آنها مطالعه کنندگان تحقیق با دامنه نوسان داده های آشنا شوند.

جدول ۴-۱ تشریح وضعیت آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

نوع متغیر	متغیر	میانگین ن	بیشتر ن	کمترین	انحراف معیار
وابسته (ملاک)	مسئولیت پذیری اجتماعی	۰/۵۸	۰/۸۲	۰/۳۶	۰/۴۳
مسئولیت (پیش بین)	اندازه کمیته حسابرسی	۳/۲۱	۵	۳	۰/۱۱
	استقلال کمیته حسابرسی	۰/۳۶	۰/۶۰	۰/۲۰	۰/۲۱

۰/۰۹	۰	۰/۳۳	۰/۱۱	حضور زنان در کمیته حسابرسی	کنترلی
۰/۱۹	۰/۶۰	۱/۰۷	۰/۸۴	تعداد جلسات کمیته حسابرسی	
۱/۰۸	۴/۴۰	۸/۱۶	۶/۲۰	اندازه شرکت	
۱/۲۶	-۰/۷۰	۶/۰۹	۲/۱۲	نرخ رشد فروش	
۰/۱۳	۵	۷	۵/۲۳	اندازه هیئت مدیره	
۰/۲۳	۰/۰۸۷	۰/۷۰	۰/۴۳	اهرم مالی	
۰/۴۰	-۰/۳۹	۰/۷۰	۰/۱۶	نرخ بازده دارایی	

آمار استنباطی

تحلیل وضعیت مانایی متغیرها

در دومین گام از تحلیل آماری و پیش از پرداختن به آمار استنباطی، مقتضی است تا نسبت به وضعیت پایایی (مانایی) داده های گردآوری شده اطمینان حاصل کرد. عدم تایید مانایی به معنای عدم اطمینان به نتایج رگرسیون خواهد بود. برای این کار در این پژوهش از آزمون لوین لین چو استفاده شده است و آنچنان که می توان دید، با توجه به آنکه سطح معناداری برای کلیه متغیر زیر ۰/۰۵ است بنابراین کلیه متغیرها دارای شرایط مطلوب به لحاظ مانایی هستند.

جدول ۴-۲- تشریح وضعیت مانایی متغیرهای تحقیق

نوع متغیر	متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری
وابسته (ملاک)	مسئولیت پذیری اجتماعی	-۲۹/۳۶	۰/۰۰۰
مستقل (پیش بین)	اندازه کمیته حسابرسی	-۵۶/۷۷	۰/۰۰۰
	استقلال کمیته حسابرسی	-۵۱/۰۸	۰/۰۰۰
	حضور زنان در کمیته حسابرسی	-۴۲/۴۲	۰/۰۰۰
	تعداد جلسات کمیته حسابرسی	-۳۸/۰۷	۰/۰۰۰
	اندازه شرکت	-۳۲/۹۶	۰/۰۰۰
کنترلی	نرخ رشد فروش	-۲۹/۲۰	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	-۷۰/۱۹	اندازه هیئت مدیره
۰/۰۰۰	-۱۹/۳۴	اهرم مالی
۰/۰۰۰	-۶۰/۲۲	نرخ بازده دارایی

تحلیل ماهیت و الگویی متغیرهای تحقیق

با در نظر گرفتن اینکه در مطالعه پیش رو دیتاهای مرتبط با شرکتهای پتروشیمی فعال در بورس اوراق بهادار تهران تدوین گشته است و اطلاعات استخراج شده مشتمل بر چند متغیر در قالب سه نقش وابسته، مستقل و کنترلی است که در راستای تبیین هدف تحقیق یعنی بررسی تأثیر متغیر مستقل بر متغیر وابسته در مدل تعیبه شده اند؛ از این جهت تحلیل رگرسیونی مبتنی بر دیتاهای ترکیبی متناسب‌ترین تکنیک به منظور آزمون فرضیه تحقیق می باشد.

در مطالعه پیش رو، شاخص اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق نستی می باشد، مضافاً اینکه، ارتباط مابین متغیرهای پیش بین و ملاک، خطی می باشد. برای بررسی رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و وابسته از آزمون ضریب کلی رگرسیون استفاده شده است. با این حال به عنوان مقدمه و پیش درآمد تحلیل در بخش آمار استنباطی، ضروری است تا مدل و الگوی داده های تدوین شده به نرم افزار معرفی شود. برای این منظور از دو دسته آزمون لیمر و هاسمن استفاده شده است که در ادامه تشریح نتایج این دو آزمون بیان شده است.

بررسی آزمون‌های لیمر و هاسمن

معیار چاو که لیمر هم نامیده می شود در جهت تست برابر بودن ضرایب عرض از مبدا مقطع های مختلف و پارامتر هاسمن نیز به جهت شناسایی الگوی اثرات ثابت و اثرات تصادفی برآورد می گردند که تشریح و تحلیل آزمونهای یاد شده در جداول ۳-۴ و ۴-۴ ابراز گشته است.

جدول ۳-۴: تشریح نتایج آزمون لیمر

آزمون	مقدار آماره	احتمال آماره
Cross-section F	۳/۹۳	۰/۰۰۰

عدد آمار F به دست آمده از تحلیل با عدد F استاندارد جدول مورد مقایسه قرار میگیرد و در صورتی که فرض یک تایید گردد کارایی الگوی اثرات ثابت مورد تایید خواهد بود. نتیجه به دست آمده از آزمون لیمر نشانگر آن است که سطح معناداری آزمون پایین تر از $0/05$ می باشد و این مسئله بیان کننده تفاوت عرض از مبدهای مقاطع مختلف خواهد بود و بدین ترتیب الگو و روش اثرات ثابت تایید می گردد. در ادامه نیاز به اجرای آزمون هاسمن خواهد بود.

جدول ۴-۴: تشریح نتایج آزمون هاسمن

آزمون	مقدار آماره	احتمال آماره
Cross-section F	۱۶/۱۸	۰/۰۰۰

در آزمون هاسمن، عدد به دست آمده برای آماره معادل $16/18$ شده است و با لحاظ کردن این موضوع که سطح معناداری این آماره برابر با $0/000$ شده است، از این رو فرض H_1 این آزمون که معرف ارجح بودن الگوی اثرات تصادفی بر اثرات ثابت می باشد، تایید گشته و شیوه اثرات ثابت لحاظ می گردد. در پایان، با عنایت به جمع نتایج دو آزمون لیمر و هاسمن، مدل پانلی اثرات ثابت به منزله معیار استاندارد استفاده می گردد.

آزمون‌های رگرسیونی تحلیل مدل

بر اساس آنچه تا این مرحله بیان شد داده های تحقیق از شرایط مانایی مطلوب برخوردار هستند و همچنین به استناد نتایج دو آزمون لیمر و هاسمن، داده ها از نوع پانلی اثرات ثابت هستند. بر این اساس برای تفسیر فرضیه تحقیق اقدام به اجرای رگرسیون خطی می شود. با این وجود پیش از استفاده از نتایج رگرسیون برای تفسیر فرضیه تحقیق، مقتضی است شاخص های کنترل مطلوب بودن نتایج رگرسیون مورد بررسی و قضاوت قرار گیرد.

هدف از اجرا و بررسی این دسته آزمونها و شاخص ها اطمینان از کیفیت برازش صورت گرفته است. چه آنکه در صورت عدم رعایت اصول و استانداردهای لازم، نتایج به دست آمده ممکن است دچار تورش شده باشد و در نتیجه قابل استناد و اعتماد نباشد. بنابراین در ادامه به مهمترین آزمونها و شاخص های کنترل نیکویی برازش صورت گرفته پرداخته می شود.

شاخص اول: ناهمسانی واریانس

تأثیر ویژگی های کمّیه حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت و...

نخستین شاخص در راستای سنجش نیکویی برازش صورت گرفته، به بررسی بروز مشکل ناهمسانی واریانس اختصاص دارد. در واقع یکی از مشکلات احتمال در تحلیل رگرسیونی مدل تحقیق ناهمسانی واریانس باقیمانده های مدل تحقیق است. برای اطمینان از عدم بروز آن از آزمون لوین، لین چو استفاده شده است. آنچنان که نتایج این آزمون در جدول ۴-۵ به نمایش درآمده است به دلیل بالاتر بودن سطح معناداری از ۰/۰۵ که به معنای تایید فرض صفر این آزمون است، مسئله بروز ناهمسانی واریانس رد می شود.

جدول ۴-۵ نتایج آزمون ناهمسانی

آزمون	مقدار آماره	احتمال آماره
F-statistic	۰/۰۹	۰/۷۶۵۷

شاخص دوم: خود همبستگی پیاپی

دومین مسئله مورد بررسی در زمینه کیفیت برازش صورت گرفته مسئله خودهمبستگی پیاپی است. این مشکل نیز ممکن است پس از برازش مدل در مورد باقیمانده های مدل بروز کرده باشد و نتیجه آن غیرقابل اعتماد بودن نتایج نهایی رگرسیون (برازش) است. برای کنترل این مسئله و اطمینان از عدم بروز این مشکل، از شاخص دوربین - واتسون استفاده می شود. بر اساس استاندارد این شاخص چنانچه نتیجه به دست آمده در محدوده ۱/۵ تا ۲/۵ باشد، می توان اطمینان داشت که مشکل خودهمبستگی پیاپی اتفاق نیفتاده است. براین اساس می توان دید که مقدار این شاخص برای این پژوهش برابر با ۲/۰۱ به دست آمده است و بنابر توضیح بیان شده، می توان مطمئن بود که مشکل خودهمبستگی پیاپی در بین باقیمانده های مدل اتفاق نیفتاده است و از منظر این شاخص نیز نیکویی برازش مدل مورد تایید قرار میگیرد.

شاخص سوم: همخطی

مشکل دیگری که ممکن است در تحلیل رگرسیونی مدل به وقوع پیوسته باشد، مسئله همخطی بین متغیرهای مستقل و کنترلی است. وجود این مشکل سبب می گردد ا متغیرهای مستقل و کنترلی با تاثیرگذاری بر یکدیگر، نتایج تحلیل را به انحراف بکشانند. برای کنترل این مسئله از شاخص VIF استفاده شده است. بنابر استاندارد این شاخص، چنانچه آماره به دست آمده زیر ۵ باشد، بروز مشکل همخطی منتفی است. بر همین اساس، برازش مدل این تحقیق دچار مشکل همخطی نبوده است.

جدول ۴-۶- نتایج بررسی مسئله همخطی

نوع متغیر	متغیر	آماره VIF
وابسته (ملاک)	مسئولیت پذیری اجتماعی	۱/۰۹
	اندازه کمیته حسابرسی	۱/۰۶
	استقلال کمیته حسابرسی	۱/۲۲
	حضور زنان در کمیته حسابرسی	۱/۰۳
	تعداد جلسات کمیته حسابرسی	۱/۰۲
مستقل (پیش بین)	اندازه شرکت	۱/۱۱
	نرخ رشد فروش	۱/۰۹
	اندازه هیئت مدیره	۱/۱۸
	اهرم مالی	۱/۰۲
	نرخ بازده دارایی	۱/۲۰
کنترلی		

تحلیل فرضیه پژوهش

فرضیه های مورد بررسی در این تحقیق، به بررسی تاثیر چهار شاخص از ویژگی های کمیته حسابرسی بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها می پردازد. همانگونه که بیان شد

تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت و...
این داده هاز نوع پانلی یا ترکیبی هستند که برای بررسی تحلیلی مدل از رگرسیون خطی استفاده می شود.

برای تحلیل آماری فرضیه فوق از رگرسیون چندمتغیره بهره گرفته شده است که نتایج آن در جدول ۴-۷ تشریح گشته است.

جدول ۴-۷: تحلیل نهایی مدل پژوهش

متغیرهای مدل	ضرایب	آماره تی	احتمال آماره	نوع تاثیر	سطح معنی داری
عرض از مبدا	-۰/۰۵	-۱/۲۶	۰/۲۰۳۰	فاقد معناداری	---
اندازه کمیته حسابرسی	۰/۰۶	۱/۱۹	۰/۲۸۳۹	فاقد معناداری	---
استقلال کمیته حسابرسی	۰/۴۱	۴/۰۸	۰/۰۰۰۹	مثبت معنادار	%۹۹
نسبت حضور زنان در کمیته حسابرسی	۰/۰۳	۰/۹۹	۰/۳۶۸۰	فاقد معناداری	---
تعداد جلسات کمیته حسابرسی	۰/۲۲	۲/۲۶	۰/۰۲۴۵	مثبت معنادار	%۹۵
اندازه شرکت	۰/۰۱	۱/۰۱	۰/۳۲۴۵	فاقد معناداری	---
مالکیت نهادی	-۰/۱۵	-۲/۵۸	۰/۰۱۸۲	منفی معنادار	%۹۵
اهرم مالی	-۰/۳۵	-۳/۵۵	۰/۰۰۵۹	منفی معنادار	%۹۹
نرخ بازده دارایی	۰/۳۰	۲/۳۰	۰/۰۲۳۷	مثبت معنادار	%۹۵
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۶۱		آماره ی F	احتمال آماره	دوربین - واتسون
			۱۹/۰۱	۰/۰۰۰	۲/۰۱

فصلنامه کنکاش مدیریت و حسابداری، جلد ۴، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۳

آنگونه که می شود در نتایج مشروح در جدول بالا دید، ضریب تعیین تعدیل شده (R^2) برابر با ۰/۶۱ می باشد و این نشانگر آن است که تغییرات متغیر وابسته به شکل نسبتاً مطلوبی به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی تحلیل گشته است.

تفسیر روابط:

فرضیه اول (ضریب متغیر اندازه کمیته حسابرسی ۰/۰۶ با سطح معناداری ۰/۲۸۳۹ است، از این رو با رد فرض یک آزمون می توان اذعان داشت که اندازه کمیته حسابرسی تاثیر معناداری بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی ندارد. بنابراین فرضیه اول تحقیق رد می شود.

فرضیه دوم (ضریب متغیر استقلال کمیته حسابرسی ۰/۴۱ با سطح معناداری ۰/۰۰۰۹ است، از این رو با تایید فرض یک آزمون می توان اذعان داشت که استقلال کمیته حسابرسی تاثیر مثبت و معناداری بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی دارد. بنابراین فرضیه دوم تحقیق تایید می شود.

فرضیه سوم (ضریب متغیر نسبت حضور زنان در کمیته حسابرسی ۰/۰۳ با سطح معناداری ۰/۳۶۸۰ است، از این رو با رد فرض یک آزمون می توان اذعان داشت که نسبت حضور زنان در کمیته حسابرسی تاثیر معناداری بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی ندارد. بنابراین فرضیه سوم تحقیق رد می شود.

فرضیه چهارم (ضریب متغیر تعداد جلسات کمیته حسابرسی ۰/۲۲ با سطح معناداری ۰/۰۲۴۵ است، از این رو با تایید فرض یک آزمون می توان اذعان داشت که تعداد جلسات کمیته حسابرسی تاثیر مثبت و معناداری بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتهای پالایشی دارد. بنابراین فرضیه چهارم تحقیق تایید می شود.

۷- خلاصه نتایج فرضیه های تحقیق:

مسئولیت اجتماعی شرکت ها به روابط بین شرکت ها و جامعه مربوط می شود و به طور مشخص این مفهوم به بررسی تأثیرات فعالیت شرکت ها روی افراد و جامعه می پردازد. برخی منتقدان، اشاره دارند که مفهوم مسئولیت اجتماعی دست مدیران اجرایی شرکت ها را باز گذاشته است تا تعهدات اجتماعی شرکت را با توجه به نظر و خواست خود تعیین کنند. دسته ی دیگری از منتقدان، به رسوایی های مالی شرکت های بزرگی چون انرون و وردکام اشاره و بیان می کنند که به رغم رشد جنبش مسئولیت پذیری

تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت و...

شرکتی، این رسوایی ها ثابت می کند که شرکت ها و مدیران آن ها تنها به فکر سود خود هستند و مسئولیت اجتماعی شرکتی تنها یک واژه ی زیبا است. جدا از مفهوم مسئولیت اجتماعی، بسیاری نیز در انگیزه ی شرکت ها در برنامه ها و فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی آنان، تردید دارند. برخی دیگر، بر این باورند که انگیزه های شرکت ها از فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی ممکن است سیاسی باشد و بدین طریق می خواهند با برخی از مقامات سیاسی و محلی لابی کنند تا امتیازاتی در راستای اهداف اقتصادی کسب نمایند. در واقع، شرکت ها می توانند از فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی در تنظیم محیط سیاسی و پیشبرد اهداف سیاسی خود استفاده کنند یا حتی فعالیت های مسئولیت پذیری اجتماعی را ابزاری برای حفظ منافع سیاسی خاص خود در چانه زنی سیاسی، معاملات سیاسی و قراردادهای اقتصادی به کار گیرند (حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۱).

در همین راستا نتایج حاصله از آزمونهای تحلیلی در فصل چهارم نشان می دهد که از ویژگی های کمیته حسابرسی، دو متغیر استقلال کمیته حسابرسی و تعداد جلسات کمیته حسابرسی تاثیر مثبت و معناداری بر افشای مسئولیت پذیری اجتماعی دارند.

کمیته های حسابرسی، نهادهای نظارتی در شرکتها هستند که نقش موثری در ارائه مشاوره های مطلوب به مدیران شرکتها دارند. فعالیت سازنده و مطلوب کمیته حسابرسی شرکتها را قادر خواهد ساخت تا کیفیت افشای اطلاعات بالاتری را ارائه دهند. در نتیجه میتوان انتظار داشت که در صورت حضور مدیران غیرموظف بیشتر در ترکیب کمیته حسابرسی، با رفع اثر منفعت شخصی مدیران، احتمال افشای مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها نیز افزایش یابد.

این مسئله در خصوص تعداد جلسات کمیته حسابرسی نیز برقرار است. در واقع کمیته های حسابرسی با افزایش فعالیت های خود در قالب برگزاری جلسات بیشتر در طول سال مالی، قادر خواهند بود تا نظارت بیشتری بر رفتار مدیران داشته باشند و در عین حال با افزایش جلسات این کمیته، مشاوره های آنها به مدیران نیز افزایش خواهد افت.

در عین حال بر خلاف یافته های بخش قبل، یافته های این بخش نشان از آن دارد که دو خصیصه دیگر این کمیته یعنی اندازه کمیته و همچنین، حضور زنان در ترکیب هیئت مدیره تاثیری بر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتها نخواهند داشت.

فصلنامه کنکاش مدیریت و حسابداری، جلد ۴، شماره ۳، پاییز ۱۴۰۳

این مسئله به این دلیل است که کمیته های حسابرسی به طور غالب دارای ترکیب سه نفره هستند و تنها تعداد معدودی از شرکتها دارای ترکیب ۵ نفره هستند. از این رو به دلیل آنکه اغلب کمیته ها دارای ترکیب یکسانی هستند نمی توان تفاوت خاصی در این زمینه برای شرکتها قائل بود.

این مسئله در مورد نسبت حضور زنان در ترکیب هیئت مدیره نیز برقرار است. در واقع به دلیل آنکه تنها تعداد معدودی از شرکتها از زنان در ترکیب خود استفاده می کنند، بنابراین نمی توان تاثیر خاصی برای حضور زنان در ترکیب هیئت مدیره قائل بود.

منابع

- الهیاری، محمد، طایفه، سیامک و شعبان زاده، مهدی. (۱۴۰۰). بررسی تاثیر استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین ویژگی هیئت مدیره و مسئولیت اجتماعی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه مدیریت و حسابداری، شماره ۲۳، صص ۲۶-۴۰
- امیدوار، علیرضا، ۱۳۸۶، مسئولیت اجتماعی شرکت ها تکمیل کننده و جایگزین کننده سیاستگذاری ها و وظایف حکومت، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، پژوهش نامه شماره ۲۱، صص ۲۰-۳۳
- برزگر، قدرت اله و غواصی کناری، محمد (۱۳۹۵)، مطالعه رابطه سطح افشای مسوولیت اجتماعی و سیاست تقسیم سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری، دوره ۷، شماره ۲۴، صص ۱۵۵-۱۸۰
- پاکدامن، رضا (۱۳۸۴)، «اندازه شرکت و ارزش دفتری آنها»، پژوهشها و سیاستهای اقتصادی، سال هفتم، شماره ۱.
- جهانخانی، علی (۱۳۷۴)، مدیریت مالی، نشر: سمت، تهران
- جلیلی، صابر و قیصری، فرزاد (۱۳۹۴)، بررسی ارتباط بین کیفیت سود و مسئولیت پذیری اجتماعی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری، شماره ۵۷، صص ۲۵-۳۸
- جهرومی، مهتاب (۱۳۹۱)، شفافیت شرکت ها و اجتناب از مالیات، رساله جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد حسابداری از دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- حافظ نیا، محمد رضا. (۱۳۸۴)، روش تحقیق در علوم انسانی، انتشارات سمت، تهران.
- حافظ نیا، محمد رضا، (۱۳۸۲) مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، انتشارات سمت، تهران، چاپ اول

تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی داخلی بر سطح افشای مسئولیت و...

حساس یگانه، یحیی، برزگر، قدرت اله (۱۳۹۳)، مبانی نظری مسئولیت اجتماعی شرکتها و پارادایم تحقیقاتی آن در حرفه حسابداری، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، شماره بیست و دوم، صص ۱۳۳-۱۰۹

حسینی، سیدعلی و حقیقت، سرور (۱۳۹۵)، رابطه بین حاکمیت شرکتی و تعهد به ایفای مسئولیتهای اجتماعی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش حسابداری، شماره ۲۳، صص ۱۳۱-۱۰۶

خاکی، غلامرضا (۱۳۸۲). روش تحقیق با رویکردی بر پایان نامه نویسی. تهران، انتشارات مرکز تحقیقات علمی کشور

زمانی، لیلا، برزویان، صمد و مینایی، سعید. (۱۳۹۹). بررسی نقش کمیته حسابداری در گزارشگری پایدار، پژوهش های حسابداری و حسابرسی عملیاتی، شماره ۱۰، صص ۱۰۵-۱۳۳
سروستانی، امیر (۱۳۹۱)، بررسی رابطه بین ویژگی های شرکت و نوع مالکیت با نرخ موثر مالیات شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، رساله جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد حسابداری از دانشکده مدیریت دانشگاه شهید باهنر کرمان.

شعبانی، زهرا و شیبانی تدرجی، عباس. (۱۴۰۱). مسئولیت اجتماعی شرکت، تخصص کمیته حسابرسی و گزارش مالی، یازدهمین کنفرانس بین المللی ترفندهای مدرن مدیریت، حسابداری، اقتصاد و بانکداری با رویکرد رشد کسب و کارها، <https://civilica.com/doc/1345666>
صامتی، مجید و مهناز مرادیان تهرانی. (۱۳۸۶)، بررسی ارتباط میان ارزش شرکت با روش های بودجه ریزی با استفاده از شاخص توبین در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره ۸۳-۱۳۷۳، فصلنامه بررسی های اقتصادی، شماره ۳،

علوی طبری، مصطفی. (۱۳۸۱). بررسی رابطه ی بلندمدت بودجه حکومتی بر متغیرهای کلان پولی با استفاده از روش همجمعی در اقتصاد ایران، فصلنامه پژوهشهای اقتصادی ایران، سال هشتم، شماره ۲۶.

فخاری، حسین؛ رضایی، یاسر و نوروزی، محمد (۱۳۹۵)، تاثیر افشای مسئولیت اجتماعی شرکت بر کارایی سرمایه گذاری، راهبرد مدیریت مالی، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۱۰۶-۸۵
قدسی، اسماعیل، (۱۳۸۵) « نظریه امور مالی شرکتها»، ترجمه حسین عبده تبریزی و فرودین صادقی زنجانی، ماهنامه حسابداری، شماره ۱۰۲.

ملکیان، اسفندیار؛ عدیلی، مجتبی؛ ابراهیمیان، سیدجواد و امیرپورملا، رجب (۱۳۹۰) بررسی رابطه کیفیت افشا و هزینه سرمایه در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران.

نهمین همایش سراسری حسابداری ایران، زاهدان: دانشگاه سیستان و بلوچستان
منصوری، حسن و سادات کهکی، فاطمه (۱۳۹۵)، بررسی ارزش گذاری دارایی ها در بورس اوراق بهادار تهران، چهارمین کنفرانس بین المللی حسابداری، ایران، تهران

- Abdul Wahab, N. S., and K. Holland. 2012. Tax planning, corporate governance and equity value. *The British Accounting Review* 44 (2): 111–124.
- Adams, A., Zushi, A. D. (2004). Valuation impact of Sarbanes-Oxley: Evidence from disclosure and governance within the financial services industry. *Journal of Banking and Finance*, 30(3), 989-1006. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jbankfin.2005.06.002>
- Armstrong, C. S., J. L. Blouin, and D. F. Larcker. 2012. The incentives for tax planning. *Journal of Accounting and Economics* 53 (1-2): 391–411.
- Alazzani, A., A. Hassanein, and Y. Aljanadi. 2022. Impact of gender diversity on social and environmental performance: Evidence from Malaysia. *Corporate Governance: THE International Journal for Effective Board Performance* 17 (2): 266–283.
- Aldamen, H., J. Hollindale, and J.L. Ziegelmayr. 2018. Female audit committee members and their influence on audit fees. *Accounting and Finance* 58 (1): 57–89.
- Bi, Q., Y. Peng, and Y. Zuo. 2021. Environmental information disclosure system, corporate governance and environmental information disclosure. *Accounting Research* 7: 39–47
- Bravo, F., and N. Reguera-Alvarado. 2019. Sustainable development disclosure: Environmental, social, and governance reporting and gender diversity in the audit committee. *Business Strategy and the Environment* 28: 418–429.
- Bosso, S., & Michelon, B. (2010). The non-correlation between board independence and long-term firm performance. *Journal of Corporate Law* (Winter), 231–273.
- Chen, S., X. Chen, Q. Cheng, and T. Shevlin. 2010. Are family firms more tax aggressive than non-family firms? *Journal of Financial Economics* 95 (1): 41–61.
- Chen, X.; Hu, N.; Wang, X.; Tang, X. 2014. Tax avoidance and firm value: evidence from China. *Nankai Business Review International* 5 (1): 25-42.
- Chen, Y. & Zolotoy, L. (2014). *Stock Liquidity and Corporate Tax-Avoidance: The Tale of Two Tails*. Available at ssrn.com.
- Choi, J.-H., J.-B. Kim, A.A. Qiu, and Y. Zang. 2021. Geographic proximity between auditor and client: How does it impact audit quality? *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 31 (2): 43–72.
- Cock, J., Guay, W., & Larcker, D. (2021). The power of the pen and executive compensation. *Journal of Financial Economics*, 88, 1–25.
- Desai, M. A., and D. Dharmapala. 2006. Corporate tax avoidance and high-powered incentives. *Journal of Financial Economics* 79 (1): 145–179.
- Desai, M. A., and D. Dharmapala. 2009a. Corporate tax avoidance and firm value. *The Review of Economics and Statistics* 91 (3): 537–546.
- Didar, H., Mansourfar, G. & Kafami, M. (2015). The impact of corporate governance mechanisms on the tax gap of listed companies in Tehran Stock Exchange. *The Iranian Accounting and Auditing Review*. 21(4): 409-430
- Fallan E & Fallan, L. (2021). Corporate tax behaviour and environmental disclosure: Strategic trade-offs across elements of CSR?, *Scandinavian Journal of Management*, 35: 120-137
- Firoozi, M., M. Magnan, and S. Fortin. 2021. Does proximity to corporate headquarter enhance directors' monitoring effectiveness? A look at financial reporting quality. *Corporate Governance: An International Review* 27 (2): 98–119.
- Frank, M. M., L. J. Lynch, and S. O. Rego. 2009. Tax Reporting Aggressiveness and Its Relation to Aggressive Financial Reporting. *The Accounting Review* 84 (2): 467–496.
- Gavious, i., Livne, G., & Chen, E. (2022). Does tax avoidance increase or decrease when tax enforcement is stronger? Evidence using CSR heterogeneity perspective, [International Review of Financial Analysis](#), 84: 102-120
- Gray, P., & Adams, A. (1996). Corporate governance and equity prices. *The Quarterly Journal of Economics*, 118, 107–156.

- Hanlon, M., and S. Heitzman. 2010. A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics* 50 (2-3): 127-178.
- Hanlon, M., and J. Slemrod. 2009. What does tax aggressiveness signal? Evidence from stock price reactions to news about tax shelter involvement. *Journal of Public Economics* 93 (1-2): 126-141.
- Hanlon, M., and S. Heitzman. 2010. A review of tax research. *Journal of Accounting and Economics* 50 (2-3): 127-178.
- Haghighat, H. & Mohammadi, H. (2013). The study of relationship between tax avoidance with disclosure quality & firm value. *Quantitative Study in Management*, 4 (1): 209-228
- Hanlon, M., and S. Heitzman. 2010. A Review of Tax Research. *Journal of Accounting and Economics* 50, 127-178.
- Jiang, W., Zhang, C., & Si, Ch. (2022). The real effect of mandatory CSR disclosure: Evidence of corporate tax avoidance, *Technological Forecasting and Social Change*, 179:203-221
- Kashanipoor, M., Rasekhi, S., Naghinezhad, B. & Rasaiian, A. (2010). Financial constraints & investment cash sensitivity in Tehran stock exchange. *Journal of Accounting Advances*, 3(59): 51-74.
- Khana, N. & Sonti, R. (2004). Value Creating Stock Manipulation: Feedback Effect of Stock Prices on Firm Value. *Journal of Financial Markets* 3(7): 237-270.
- Khodamipoor, A. & Roustaei, S. (2014). The study of relationship Income before tax with tax avoidance & information containing. *Iranian Journal of Accounting Knowledge & Management Auditing*, 3 (10): 35-46.
- Leal, R. P. C., and Saito, R. 2003. *Finanças corporativas no Brasil*. *Revista de Administração de Empresas – Eletrônica* 2 (2): 1-15.
- Laguir, I., Stagliano, R., & Elbaz, J. (2016). Does corporate social responsibility affect corporate tax aggressiveness? *Journal of Cleaner Production*, 107, 662-675.
- Ling, L.L., L.A. Myers, T.A. Seidel, and J. Zhou. 2019. Does audit committee accounting expertise help to promote audit quality? Evidence from auditor reporting of internal control weaknesses. *Contemporary Accounting Research* 36 (4): 2521-2553.
- Luque-Vilchez, M., & Larrinaga, C. (2017). Reporting models do not translate well: Failing to regulate CSR reporting in Spain. *Social and Environmental Accountability Journal*, 36(1), 56-75.
- Poorheidari, O. & Sarvestani, A. (2013). Recognition & explanation of effective factors on tax management. *Journal of Accounting Knowledge*, 4 (12): 89- 110
- Rabelo, F. M., and F. C. Vasconcelos. 2002. *Corporate Governance in Brazil*. *Journal of Business Ethics* 37: 321-335.
- Rego, F. M., and F. C. Vasconcelos. 2009. *Corporate Governance in Brazil*. *Journal of Business Ethics* 37: 321-335.
- Scholes, M., M. Wolfson, M. Erickson, E. Maydew, and T. Shevlin. 2005. *Taxes and Business Strategy: A Planning Approach*. 3rd edition. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Santana, L, Rezende, A . 2016. Corporate tax avoidance and firm value: evidence from Brazil. *Journal of Accounting and Economics* 60 (3): 1-19.
- Secretaria da Receita Federal do Brasil. 2013. *Carga Tributária no Brasil 2012*.
- Shleifer, A., and R. W. Vishny. 1997. A Survey of Corporate Governance. *The Journal of Finance* 52 (2): 737-783.
- Secretaria da Receita Federal do Brasil. 2013. *Carga Tributária no Brasil 2012*.
- Shleifer, A., and R. W. Vishny. 1997. A Survey of Corporate Governance. *The Journal of Finance* 52 (2): 737-783.
- Silvio, L., and Rezende, A. 2018. Corporate tax avoidance and firm value: evidence from Brazil. *Faculdade de Economia*, <http://ssrn.com/abstract=2803993>.

Tang, T., and M. Firth. 2011. Can book–tax differences capture earnings management and tax management? Empirical evidence from China. *The International Journal of Accounting* 46 (2): 175–204.

Turler, D. (2009). Higher market valuation of companies with a small board of directors. *Journal of Financial Economics*, 40, 185–211.